

Етносоціологія.

Соціологія релігії.

План

- 1. Предмет етносоціології.**
- 2. Поняття про етнос.**
- 3. Національно-етнічні процеси і відносини.**
- 4. Етнічні процеси в українському суспільстві.**
- 5. Релігія**
- 6. Сакралізація. Секуляризація.**
- 7. Релігійні процеси в Україні.**

Роботу виконали: Дідик Ганна і Чечет Захар

На думку М. Вебера, соціолог, на відміну від теолога й філософа, не повинен торкатися питання про джерело релігії і визначати якусь метафізичну «сутність» релігії. Соціолога цікавить не сутність релігії, а умови її існування. Інакше кажучи, для соціолога релігія цікава лише як особливий тип мотивації соціальної поведінки людей.

Макс Вебер розглядав релігію як соціокультурний інститут, який надає віруючим певне тлумачення світу і забезпечує їх засобами орієнтації в ньому. Релігія також задає систему цінностей і норм, відповідно до яких одні дії забороняються, а інші — дозволяються. Тим самим вона відіграє роль соціального регулятора діяльності людини.

Особливу увагу Макс Вебер приділяв також обумовленості конкретної релігійної ідеології соціально-економічними реаліями суспільства.

Інший підхід до дослідження релігії демонстрував французький соціолог Еміль Дюркгайм. Він розглядав релігію як створений людиною соціальний інститут, що формується як відповідь на окремі умови існування з метою задоволення певних соціальних потреб (див. соціалізація). Джерелом релігії відтак є сам соціальний спосіб існування людей. У релігії суспільство нібито обожнює себе, а зміст і призначення релігії полягає у тому, щоб культивувати соціальне почуття, забезпечити вплив колективу на індивіда.

Етносоціологія (від гр. — народ), або соціологія міжнаціональних стосунків, в останні роки перетворилася на один із найпопулярніших напрямів соціологічної науки. Повсюдне пробудження до життя національних ідей диктує потребу посилення уваги до джерел і рушійних сил тих складних і суперечливих процесів, що протікають у сфері міжнаціональних відносин.

Етносоціологія — це спеціальна соціологічна теорія, яка вивчає походження, суть, функції і загальні закономірності розвитку етносів, міжетнічні взаємини та розробляє основні методологічні принципи їх досліджень.

Етносоціологія намагається розкрити соціальну обумовленість етнічних рис культури і побуту, ціннісних орієнтацій, звичаїв, обрядів, міжособистісних національних взаємин, виявити національні особливості таких явищ і процесів як урбанізація, способи демографічного і соціального відтворення тощо. Тобто, етносоціологія — це наука, яка, головним чином, займається порівняльними дослідженнями етнічних груп, акцентуючи увагу на методах соціології (опитування, аналіз документів, спостереження, експеримент) і систематизуючи різноманітні підходи до етнонаціональної сфери суспільного життя.

Об'єктом етносоціології є люди, які утворюють різноманітні соціально-етнічні спільноти, представлені у різних соціально-етнічних організаціях та інститутах і, які виступають дійовими особами в подіях, явищах і процесах соціально-етнічного характеру.

Предметом етносоціології є сукупність соціально-національних відносин, що виникають між представниками різних соціально-етнічних груп, спільнот у процесі їх створення, життєдіяльності та розвитку. До предметної області етносоціології належать такі основні теми, як: вплив національних факторів на соціальну структуру та міграцію населення; соціальна детермінованість національної самосвідомості і міжнаціональних взаємин; міжетнічні конфлікти; національні особливості ціннісних орієнтацій, стереотипів поведінки, культурних інтересів і потреб у соціальних групах; специфіка галузевої і професійної зайнятості етносоціальних груп; етномовні процеси тощо.

Еволюційно-історичний підхід пов'язує етнос, етнічність не з біологічними аспектами існування, а з певним соціально-історичним контекстом. Згідно з еволюційно-історичним підходом, етноси характеризуються певними стійкими ознаками (мова, культура, етнічна самосвідомість, самоназва тощо), які формуються у взаємозв'язку з певними передумовами — територіальними, природними, соціально-економічними, державно-правовими та ін..

ЕТНОС — усталена сукупність людей, яка історично склалася на певній території і має спільні, відносно стабільні особливості мови, культури й психіки, а також усвідомлення своєї єдності та відмінності від інших подібних утворень (самосвідомість), зафіксоване у самоназві (етнонімі).

Форми етносу

```
graph TD; A[Форми етносу] --> B[Нація]; A --> C[плем'я]; A --> D[народність]; A --> E[народ];
```

Нація

плем'я

народність

народ

Соціальні зміни — процес виникнення нових явищ, структур, характеристик у різних соціальних системах і підсистемах під час їх взаємодії.

Соціальні зміни відбуваються на рівні міжособистісних відносин, на рівні організацій та інститутів, малих і великих соціальних груп місцевому, соціетальному та глобальному рівнях.

Соціологія аналізує різні типи соціальних змін: еволюційні і революційні, короткострокові й довгострокові, організовані й стихійні, насильницькі й добровільні, усвідомлені й неусвідомлені, а також зміни на рівні індивіда, групи, організації, інституту, суспільства та ін.

Важливим джерелом соціальних змін є соціальні рухи. Соціальні рухи — сукупність колективних дій великої кількості людей, спрямованих на підтримку певних соціальних процесів і змін або на протидію їм.

Соціальні рухи, з одного боку, можуть нагнітати напруження і конфлікти у суспільстві, з іншого — бути засобом та інструментом їх подолання. Вони завжди високодинамічні, але не стійкі. Постають у зв'язку з певними причинами і припиняють своє існування після їх зникнення. В них задіяна обмежена (хоча і не мала) кількість людей. Ставлення більшості людей до таких рухів байдуже, іноді й неприязне. Адже в них зацікавлені, зазвичай, тільки їх безпосередні учасники.

Соціальні рухи не мають своєї організації, офіційного членства з фіксованими правами і нормами поведінки, санкціями, закріпленими статусними ролями.

Релігійна діяльність — це практично духовне освоєння світу. Розрізняють два види релігійної діяльності: позакультову та культову. Позакультова діяльність здійснюється в духовній та практичній сферах. Розробка релігійних ідей, систематизація та інтерпретація догматів теології відносяться до духовної сфери. До практичної сфери належать місіонерська діяльність релігійних індивідів (їх групи); викладання богослівських дисциплін у навчальних закладах; управлінська діяльність у системі релігійних організацій та ін.

Функції релігії.

Під функціями релігії розуміють різноманітні засоби її дії в суспільстві. У літературі виділяють 5 функцій:

1) світоглядна (певне світорозуміння — пояснення світу, місце людини в ньому і т.ін.);

2) компенсаторська (релігія виконує роль компенсатора в суспільстві, тобто релігійного “заповнення” дійсності — соціальна нерівність, наприклад, перетворюється в рівність у стражданні; роз’єднаність замінюється братерством у громаді й т.ін.);

3) комунікативна (релігія сприяє спілкуванню людей через культову та позакультову діяльність);

4) регулятивна (релігійні ідеї, цінності, стереотипи, культова діяльність і релігійні організації виступають як регулятори поведінки людей);

5) інтегративна (підсумовуючи поведінку та діяльність індивідів, об’єднуючи їхні думки, прагнення, спрямовуючи зусилля соціальних груп і інститутів, релігія якоюсь мірою сприяє стабільності в суспільстві).

Поняття “сакралізації” та “секуляризації”.

Сакралізація — це процес залучення у сферу релігійного санкціонування інших форм масової (індивідуальної) свідомості, соціальних відносин, діяльності людей та інститутів. З цим зв'язане підвищення впливу релігії на суспільну систему, поширення її функцій у суспільстві. Інакше кажучи, це процес, при якому в основі суспільних відносин лежить культова релігійна діяльність.

Сакралізація характерна для ранніх стадій історії релігії, рецидиви її виявляються й пізніше.

Секуляризація — це процес, протилежний сакралізації, це, навпаки, визволення масової та індивідуальної свідомості від впливу релігійних ідей, соціальних відносин — від релігійного санкціонування, тобто вивільнення суспільного життя від впливу релігії та церкви, перехід функцій, що виконувала релігія, до інших соціальних інститутів.

Процес секуляризації найбільш притаманний соціалістичному суспільству.

Релігійна ситуація в Україні. Як свідчать соціологічні дослідження (1997 р.), майже половина дорослого населення України вважає себе віруючими, з них 3/4 — православні, 10% — греко-католики, 8% — представники інших конфесій, 7% — “просто віруючі”.

Політика у сфері релігії. Сьогодні вплив релігії на свідомість має у світі є досить значним, і тому політичні діячі будь-якої країни прагнуть використати конфесії для досягнення певних політичних цілей або ж нейтралізувати їх суспільний вплив з цією ж метою. Деякі конфесії також активно втручаються в політику, створюючи релігійні партії, профспілки, очолюючи національно-визвольні рухи.